

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

*Методичні вказівки
до семінарських занять
з дисципліни*

**“ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ
ПРОБЛЕМИ
БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА”**

(для магістрів)

Київ 2003

Підготовлено доцентом *Е. І. Низенком*

Затверджено на засіданні кафедри кримінально-правових дисциплін (Протокол № 4 від 26.11.02)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Низенко Е. І. Методичні вказівки до семінарських занять з дисципліни “Організаційно-правові проблеми безпеки підприємства” (для магістрів). — К.: МАУП, 2003. — 18 с.

Методична розробка містить методичні рекомендації щодо підготовки до семінарських занять, теми та плани семінарських занять, теми рефератів, а також список рекомендованої літератури.

©Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2003

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Методичні вказівки до семінарських занять з дисципліни “Організаційно-правові проблеми безпеки підприємництва” підготовлені відповідно до навчальної програми.

Мета семінарських занять — поглибити і закріпити здобуті знання з теорії ринкових відносин та забезпечення економічної безпеки.

Семінарські заняття є засобом перевірки знань студентів, навичок самостійної роботи з літературою, вміння логічно викладати матеріал. На цих заняттях студенти повинні показати вміння визначати основні положення розглядуваного питання, деталізувати його зміст, робити узагальнюючі висновки.

Проблеми забезпечення безпеки підприємництва в Україні, її вдосконалення зобов’язують додатково звертатися до багатого досвіду західних фірм із забезпечення ними своєї економічної безпеки і методів, засобів та прийомів, які вони використовують для цього.

Особливу увагу необхідно приділяти обґрунтуванню концепцій безпеки підприємництва взагалі й захисту комерційної таємниці підприємствами України зокрема. Показуючи вміння обґрунтовувати актуальність проблеми безпеки підприємництва, слід висвітлити такі питання: посилення конкуренції серед підприємницьких структур, відсутність у підприємців достатніх правових знань з організації забезпечення безпеки підприємства та захисту конфіденційної інформації, а також юридичної літератури та наукових розробок з цієї тематики. Зауважимо, що в Україні немає єдиного органу, який би координував роботу із забезпечення безпеки підприємства. Необхідно враховувати, що розуміння предмета дисципліни сприяє чіткому визначенню її змісту, системи і відповідно місця у професійній підготовці фахівця.

При проведенні семінарського заняття оцінюються усні та письмові відповіді студентів, підготовлені ними доповіді, реферати, участь у дискусіях, вміння доводити власні думки і захищати особисту позицію.

Отримані студентами оцінки на семінарських заняттях ураховуються при встановленні підсумкової оцінки з дисципліни “Організаційно-правові проблеми безпеки підприємництва”.

Підготовка студентів до семінарських занять може відбуватися в таких основних формах:

- опрацювання лекційного матеріалу шляхом обов'язкового вивчення основних визначень і відповідей на питання семінарського заняття;
- вивчення конкурентного законодавства шляхом порівняння теоретичних основ з нормативним матеріалом теми;
- вивчення й аналіз монографій вчених-юристів, наукових статей, судової практики;
- написання реферативних робіт і складання переліку питань, які, на думку студентів, недостатньо висвітлені в літературі або на попередній лекції з метою їх чіткого засвоєння;
- самостійне конспектування найважливіших, з погляду студента, питань теми.

Реферативні роботи пропонуються з кожної теми навчальної дисципліни. Студенти вибирають питання і дають на нього змістовну доповідь, яку викладають на семінарському занятті. Мета доповіді полягає в засвоєнні іншими студентами основних аспектів конкретної теми і формуванні ними запитань, які можуть стати предметом подальшої дискусії.

Вимоги до написання реферативної роботи:

- обсяг — 10–15 аркушів формату А4;
- вступна частина, де висвітлюється актуальність вибраної теми;
- власні висновки та пропозиції;
- список використаних джерел.

З метою раціонального використання часу на семінарському занятті може бути обговорено щонайбільше два реферати. Решта часу заняття відводиться для усного опитування студентів.

Кращі реферати можуть бути рекомендовані до друку як наукові статті, подаватися на конкурси студентських наукових робіт.

Критерії оцінювання роботи студентів на семінарському занятті:

- оцінку “відмінно” студент отримує за умови повного і всебічного розкриття теми, вільного володіння термінологією, глибоких знань використаної при підготовці літератури, наявності власної точки зору з питання теми заняття і вміння доводити її, логічного та послідовного викладу вивченого матеріалу і уміння вільно та професійно вести дискусію;
- оцінку “добре” студент отримує за неістотних упущень при висвітленні матеріалу, неточних тверджень, не підкріплених нормативними чи іншими доказами;

- оцінку “задовільно” студент отримує за умови розкриття питання в загальних рисах, розуміння суті питання, спроби зробити висновки, але за допущення грубих помилок, відсутності логіки викладу матеріалу;
- оцінку “незадовільно” студент отримує тоді, коли не може правильно відповісти на поставлене запитання, не розуміє суті питання і як наслідок не може зробити висновків.

ТЕМИ ТА ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Предмет, завдання і зміст курсу “Організаційно-правові проблеми безпеки підприємництва” (2 год)

1. Потреба забезпечення безпеки життєдіяльності людей — спонукальна сила (мотив), що визначає необхідність вирішення проблеми захисту життєво важливих інтересів особи, суспільства, держави від внутрішніх і зовнішніх загроз.

2. Проблема забезпечення безпеки фінансово-економічної діяльності підприємницької структури.

3. Предмет навчального курсу “Організаційно-правові проблеми безпеки підприємництва”: теорія закономірностей виникнення, обмеження, уникнення небезпек і загроз, процесів і їх взаємозв’язків, що впливають на безпеку стану і розвитку підприємництва, його складових і заснованих на пізнанні цих закономірностей організаційно-правових методів, прийомів підготовки і способів здійснення превентивних дій для забезпечення безпеки особи, підприємства, господарського товариства, товариства, що займається банківською діяльністю, у повсякденній обстановці й позаштатних ситуаціях.

4. Місце навчальної дисципліни “Організаційно-правові проблеми безпеки підприємництва” у системі юридичних, управлінських, технічних дисциплін, дисциплін, які викладаються в магістратурі й на курсах післядипломної освіти.

5. Якісні характеристики проблеми безпеки, організаційні принципи захисту підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Темі рефератів

1. Предмет, завдання і зміст навчальної дисципліни “Організаційно-правові проблеми безпеки підприємництва”.

2. Методологічні засади і наукові принципи пізнання змісту безпеки підприємства в курсі “Організаційно-правові проблеми безпеки підприємництва”.
3. Міждисциплінарні зв’язки курсу “Організаційно-правові проблеми безпеки підприємництва”.

Література [1; 2; 4; 7; 10; 11; 25; 50; 58; 69; 70]

Тема 2. Стан і шляхи вдосконалення законодавства про забезпечення безпеки підприємницької діяльності в Україні (2 год)

1. Конкретизація меж правового простору для превентивних засобів, які здійснює детективна група комплексної служби безпеки підприємства.
2. Повноваження основних суб’єктів системи забезпечення безпеки підприємництва.
3. Доцільність розробки дворівневої моделі законодавчої і нормативної бази з урахуванням довгострокових пріоритетних інтересів безпеки підприємницької діяльності та стратегії реалізації концепції національної безпеки України з огляду на поточний стан захищеності інтересів підприємництва на відповідний період і реальні загрози безпеці.
4. Державна політика у сфері безпеки підприємницької діяльності.
5. Інформаційна безпека. Причини виникнення проблеми захисту інформації.

Темі рефератів

1. Аналіз сучасного стану проблеми безпеки підприємницької структури.
2. Принципи створення системи захисту підприємства від замахів злочинців.
3. Правові основи діяльності служби безпеки підприємства.

Література [1–8; 10; 13; 14; 16; 20; 43; 44]

Тема 3. Створення системи безпеки підприємства (2 год)

1. Причинно-наслідковий зв’язок між зменшенням прибутку та знищенням об’єкта і рівнем протидії зовнішнім і внутрішнім загрозам, станом безпеки об’єктів, що захищаються. Мета створення комплексної системи захисту об’єктів.

2. Групи, режим і детективна охорона. Пожежна і аналітико-інформаційна служби.

3. Права, обов'язки і відповідальність співробітників служби безпеки підприємства.

4. Співвідношення понять “система безпеки” і “система захисту підприємства”.

5. Вплив невизначеності процесу захисту об'єкта на виникнення нештатних ситуацій.

Теми рефератів

1. Інформаційна безпека підприємницької структури.
2. Структура служби безпеки підприємства.
3. Функції, завдання і особливості діяльності служби безпеки підприємства.

Література [6; 18–21; 26; 28; 41; 44; 66; 69; 73]

Тема 4. Організаційні основи служби безпеки підприємства (2 год)

1. Сутність безпеки підприємства: стан юридичних, економічних і виробничих відносин, матеріальних, інтелектуальних та інформаційних ресурсів, які виражають здатність підприємства до стабільного функціонування.

2. Законність у діяльності служби безпеки: розробка засобів безпеки підприємства на базі норм права в межах компетенції із застосуванням дозволених законодавством методів виявлення і припинення правопорушень у сфері діяльності.

3. Створення нормативних, організаційних і матеріальних гарантій безпеки шляхом організації діяльності служби безпеки підприємства.

4. Матеріальні гарантії: їх формування за рахунок виділення і використання фінансових, технічних, кадрових, інформаційних та інших ресурсів підприємства, що сприяють виявленню, послабленню і позбавленню джерел загрози, попередженню і локалізації можливої шкоди, а також створенню сприятливих умов для діяльності підприємства.

Теми рефератів

1. Група режиму служби безпеки підприємницької структури.
2. Детективна група служби безпеки підприємства.
3. Правове регулювання захисту комерційної таємниці.

Література [41; 43; 46; 58; 62; 70]

Тема 5. Розробка концепції і впровадження системи інформаційної безпеки (2 год)

1. Призначення аналітико-інформаційної служби. Система збирання відомостей про конкурентів і зовнішнє оточення.
2. Аналіз характеристик діяльності підприємства з урахуванням можливої шкоди від загрози безпеки з наступним уточненням основних пріоритетів.
3. Напрями використання даних про зовнішнє оточення.
4. Аналітична діяльність з профілактики на підприємстві шахрайства та інших злочинних дій.
5. Заходи контролю, попередження і виявлення шахрайства. Система методів і процедур контролю.

Теми рефератів

1. Концепція інформаційної безпеки підприємства.
2. Реалізація мети контррозвідки в діяльності аналітико-інформаційного підрозділу служби безпеки підприємства.
3. Режимні вимоги комерційної структури у роботі з інформацією, яка містить державну і комерційну таємницю.

Література [16; 29; 45; 59; 60; 69; 71; 73]

Тема 6. Захист службою безпеки підприємства об'єктів інформації, інформаційних систем від технічних розвідок та інших засобів таємного отримання інформації (2 год)

1. Система правового регулювання діяльності групи із захисту інформації від впливу технічних розвідок на об'єктах інформаційної діяльності, технічних розвідок, з виявлення і блокування відпливу аудіо- і відеоінформації через закладні пристосування ("жучки") на об'єктах інформаційної діяльності.
2. Група захисту інформації від несанкціонованого доступу: завдання діяльності. Загрози несанкціонованого доступу до інформації в ЕОМ.
3. Вимоги до формування криптографічної групи служби безпеки підприємства.
4. Характеристика причин порушення безпеки підприємства: недооцінка ступеня ризику; наявність нештатних ситуацій, якими може скористатися злочинець (стандартність мислення розробників служби без-

пеки); несприятливі зовнішні чи внутрішні умови, а також створення їх для ініціації позаштатних ситуацій.

Темати рефератів

1. Робота персоналу підприємства з конфіденційною інформацією.
2. Системи охорони підприємницької структури.
3. Засоби служби безпеки підприємства з активного захисту і оборони об'єкта; взаємодія з правоохоронними органами.

Література [6; 10; 14; 16; 24; 25; 29; 30; 35; 45; 55; 72]

Тема 7. Організаційні заходи комплексного забезпечення безпеки підприємницької діяльності (2 год)

1. Організація пропускового і внутрішньооб'єктового режимів на підприємствах, які охороняються службою охорони служби безпеки.
2. Мета діяльності групи режиму — створити серед працівників підприємства атмосферу безпеки.
3. Структура комерційної таємниці.
4. Запобігання шахрайству з боку працівників підприємства.
5. Обов'язки співробітників підприємства щодо дотримання правил протипожежної безпеки.

Темати рефератів

1. Пожежна безпека підприємства.
2. Комерційний шпіднаж.
3. Специфіка діяльності служби безпеки підприємства з фізичної охорони осіб.

Література [26–31; 33–35; 41; 47; 49; 55; 56; 61]

Тема 8. Детективна група при виконанні завдань забезпечення безпеки підприємства (2 год)

1. Детективна група — самостійний підрозділ служби безпеки підприємства.
2. Стеження з постійного схованого поста: спостереження для виявлення зв'язків, часу виходу з квартири, офісу.
3. Методи і технологія роботи спеціалістів детективної групи.
4. Порядок здійснення спеціалістами детективної групи службового розслідування, оформлення і передавання матеріалів до правоохоронних органів.

5. Мета службового розслідування.

Теми рефератів

1. Дозвільна система доступу виконавців до документів, які містять комерційну таємницю.
2. Правове регулювання порядку збереження комерційної таємниці при укладенні господарських чи інших підприємницьких договорів.
3. Перевірка надійності бізнес-партнера перед початком договірних відносин.

Література [27; 47; 58; 64; 66]

Тема 9. Характеристика засобів і методів збирання і вивчення інформації, які застосовують в економічному і промисловому шпіонажі (2 год)

1. Потенційні викрадачі промислових таємниць: конкуренти; поставальники; особи, які займаються біржовими спекуляціями; незадоволені працівники; особисті вороги керівників; державні органи контролю (правоохоронні, податкові та ін.).

2. Систематизація відомостей про ділових партнерів і конкурентів.

3. Комерційний шпіонаж: здобуття незаконним шляхом інформації (відомостей), що належить господарюючому суб'єкту, з метою отримання переваг в умовах конкуренції.

4. Шпіонаж: цільова діяльність зі збирання відомостей, які можуть завдати протилежній стороні шкоди, що кваліфікується протилежною стороною в особі її законодавчих органів як злочинна.

Теми рефератів

1. Використання спеціальних і вузькоспрямованих мікрофонів, лазерних підслуховуючих пристроїв, апаратури для фотографування, прямої реєстрації інформаційних сигналів і нав'язування.
2. Заходи і засоби захисту інформації.
3. Криптографічний захист інформації. Стандарти шифрування.

Література [25; 29; 32; 33; 59; 60; 64; 68; 70; 72; 73]

Тема 10. Організація попередження замахів на економічну безпеку підприємництва

1. Елементи структури недержавної системи забезпечення безпеки підприємництва: внутрішньоорганізаційна структура; місце структурних

підрозділів у внутрішній організації кожного виду громадських об'єднань, які входять у структуру на правах складових.

2. Юридична природа охоронних підприємств, детективних агентств, служб безпеки підприємств різної форми власності, інформаційних бюро тощо — різновидів громадських об'єднань громадян.

3. Передумови управлінського характеру до необхідності формування ради підприємництва в Україні, що може структурно входити в Державний комітет з питань регуляторної політики і підприємництва України. Завдання Ради безпеки підприємництва в Україні.

4. Створення консультативної Ради зі взаємодії недержавної системи безпеки підприємництва і органів внутрішніх справ — оптимальна форма взаємодії і об'єднання інтересів цих суб'єктів, які діють у сфері безпеки підприємництва.

5. Сутність функції управління в системі безпеки суб'єкта підприємницької діяльності.

Теми рефератів

1. Загальні положення і класифікація засобів забезпечення безпеки підприємства.
2. Засоби захисту від електронної розвідки.
3. Характеристика анкет ділового партнера і конкурента. Методика їх розробки.

Література [31; 33; 41; 44; 56; 62; 67; 68; 70]

Тема 11. Методи і технологія діяльності служби безпеки підприємства з фізичної охорони осіб і транспортних засобів (2 год)

1. Комплекс організаційних завдань з фізичної охорони особи в різних умовах: взаємодія охоронців і групи охорони, міліції і служби безпеки підприємства, які беруть участь у заході, спрямованому на запобігання можливим зазіханням на того, кого охороняють.

2. Метод демонстрації сил і засобів — технологічний прийом забезпечення безпеки особи; організаційно-технологічні засоби забезпечення охорони в місцях скупчення людей, на прогулянці.

Теми рефератів

1. Співвідношення економічної безпеки держави і підприємництва у світлі національної безпеки України.

2. Характеристика методів таємного вивчення реакції партнерів при проведенні ділових переговорів.
3. Стан економічного шпionажу в розвинених країнах.

Література [28; 36; 40; 44; 46; 61]

Тема 12. Мінімізація ризиків, зумовлених вибором майбутніх партнерів, витоком інформації внаслідок несанкціонованого прослуховування розмов (2 год)

1. Види радіозучків. Технологія встановлення радіозакладок.
2. Знаходження підслуховуючих пристроїв; застосування пристроїв активного захисту аудіоінформації в телефонних лініях; способи акустичного контролю кімнати через телефонний апарат.
3. Доповнення прийнятої за допомогою зорового аналізатора інформації про людину при короткочасному спілкуванні, діловому знайомстві шляхом вибіркового реагування на візуальні стимули (подразники).
4. Відповідність зовні спостережуваних фізіологічних, поведінкових ознак співбесідника його справжньому стану і можливість використання цього фактора у прогнозуванні його подальшої поведінки й намірів.

Теми рефератів

1. Інформаційно-аналітична діяльність у сфері забезпечення безпеки осіб і підприємницької діяльності.
2. Підготовка кадрів у сфері забезпечення безпеки осіб і підприємницької діяльності.
3. Основні напрями діяльності служби безпеки підприємства.

Література [32; 37; 57; 65; 72]

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативна

1. *Конституція України*. — К., 1996.
2. *Кримінальний кодекс України*. — К., 2001.
3. *Цивільний кодекс Української РСР // Кодекси України*. — К., 1998. — Кн. 2.
4. *Закон України “Про підприємства в Україні” від 27 березня 1991 р. № 887-ХІІІ // ВВР України*. — 1991. — № 24. — Ст. 272.
5. *Кодекс України про адміністративні правопорушення // Кодекси України*. — К., 1998. — Кн. 1.

6. Закон України “Про пожежну безпеку” від 17 грудня 1993 р. № 3745-ХІІ // ВВР України. — 1994. — № 35. — Ст. 21.
7. Закон України “Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності” від 18 лютого 1992 р. № 2132-ХІІ // ВВР України. — 1992. — № 21. — Ст. 296.
8. Закон України “Про захист від недобросовісної конкуренції” від 7 червня 1996 р. № 236/96-ВР // ВВР України. — 1996. — № 36. — Ст. 164.
9. Закон України “Про рекламу” від 3 липня 1996 р. № 270/96-ВР // ВВР України. — 1996. — № 39. — Ст. 181.
10. Закон України “Про підприємництво” від 7 лютого 1991 р. № 698-ХІІ // ВВР України. — 1991. — № 14. — Ст. 168.
11. Закон України “Про господарські товариства” від 19 вересня 1991 р. № 1576-ХІІ // ВВР України. — 1991. — № 49. — Ст. 682.
12. Закон України “Про власність” від 7 лютого 1991 р. № 697-12 // ВВР України. — 1991. — № 20. — Ст. 249.
13. Закон України “Про банки і банківську діяльність” // ВВР України. — 1991. — № 25. — Ст. 281.
14. Закон України “Про Службу безпеки України” від 25 березня 1992 р. № 2230 // ВВР України. — 1992. — № 27. — Ст. 382.
15. Закон України “Про оперативно-розшукову діяльність” від 18 лютого 1992 р. № 2135-ХІІ // Закони України. — Т. 3. — С. 66.
16. *Про концепцію* (основи державної політики) національної безпеки України: Постанова Верховної Ради України // Голос України. — 1997. — 4 лют.
17. *Про Державну* програму боротьби із злочинністю: Постанова Верховної Ради України від 25 червня 1993 р. № 3225-ХІІ // ВВР України. — 1993.
18. *Про заходи* щодо забезпечення підтримки та подальшого розвитку підприємницької діяльності в Україні: Указ Президента України від 15 липня 2000 р. № 906/2000 // Офіц. вісн. України. — 2000. — № 13.
19. *Положення* про Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва: Затв. Указом Президента України від 25 травня 2000 р. № 721/2000.
20. *Про перелік* відомостей, що не становлять комерційної таємниці: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 серпня 1993 р. № 611 // ЗП. — 1993. — № 12. — Ст. 269.

21. *Положення про порядок ліцензування підприємницької діяльності*: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 3 липня 1998 р. № 1020 // Офіц. вісн. України. — 1998. — № 27. — Ст. 1004.
22. *О порядке* выдачи субъектам предпринимательской деятельности лицензий на предоставление услуг по охране коллективной и частной собственности, а также по охране граждан, монтажу, ремонту и профилактическому обслуживанию средств охранной сигнализации: Инструкция, утв. приказом МВД от 28 февраля 1994 г. № 112.
23. *Об условиях* и правилах сопровождения предпринимательской деятельности (лицензионные условия), связанной с разработкой, изготовлением и реализацией специальных технических средств негласного получения информации с каналов связи, иных средств негласного получения информации и контроле за их соблюдением: Инструкция, утв. приказом Лицензионной палаты Украины и Службы безопасности Украины от 07.04.99 № 30/76 и зарегистрирована в Министерстве юстиции Украины 30.04.99 под № 275/3568, разработана в соответствии с законами Украины “О предпринимательстве”, “Об оперативно-розыскной деятельности”, “О государственной тайне”, Постановлением Верховного Совета Украины “О праве собственности на отдельные виды имущества” от 17 июня 1992 года № 2471-ХІІ, Положением о порядке лицензирования предпринимательской деятельности, утв. приказом Государственного комитета Украины по вопросам государственных секретов от 31.07.95 № 47 и зарегистрированным в Министерстве юстиции Украины 03.08.95 под № 278/814.
24. *Об утверждении* инструкции об условиях и правилах проведения предпринимательской деятельности (лицензионные условия), связанной с разработкой, изготовлением, ввозом, вывозом, реализацией и использованием средств технической защиты информации, а также оказания услуг по технической защите информации и контролю за их соблюдением: Приказ Лицензионной палаты Украины, Департамента специальных телекоммуникационных систем и защиты информации СБ Украины от 13 октября 1998 г. № 92/80 (Зарегистрирован в Министерстве юстиции Украины 23 октября 1998 г. под № 682/3122).

Спеціальна

25. *Батурич Ю., Хозишский М.* Компьютерная преступность и компьютерная безопасность. — М.: Юрид. лит., 1991.

26. *Безопасность* бизнеса: Справ. пособие / Под ред. Ю. И. Когута. — К., 1993.
27. *Боттом Н., Галатти Р.* Экономическая разведка и контрразведка: Практик. пособие: Пер с англ. — Новосибирск, 1994.
28. *Бэскид Э.* Энциклопедия личной безопасности. — М.: Аквариум, 1994 г.
29. *Вартенесян В. А.* Радиоэлектронная разведка. — М.: Воениздат, 1991.
30. *Ведев Д. Л.* Защита данных в компьютерных сетях // Открытые системы. — 1995. — № 3.
31. *Выживание* в экстремальных условиях. — М.: ИПЦ. “Русский раритет”, 1993.
32. *Гасанов Р. М.* Промышленный шпионаж на службе монополий. — М.: Междунар. отношения, 1996.
33. *Гасанов Р. М.* Шпионаж и бизнес. — М.: Междунар. отношения, 1993.
34. *Группа* личной охраны: Метод. разработка. — М.: Арсин ЛТД, 1996.
35. *Дориченко С. А., Яценко В. В.* 25 этюдов о шифрах. — М.: Текст, 1994.
36. *Зелинский А. Ф.* Криминология: Курс лекций. — Харьков, 1996.
37. *Журнал* “Досье секретных служб”. — 2000. — № 6.
38. *Журнал* “Спецслужбы и мир”. — 2001. — № 6.
39. *Журнал* “Бизнес и безопасность”. — 2001. — № 3.
40. *Калиниченко В. И.* Основы оказания первой неотложной медицинской помощи при охранной деятельности // Сб. метод. материалов по медицинской подготовке. — М.: Ось-89, 1994.
41. *Козлов С. Б., Иванов Е В.* Предпринимательство и безопасность: В 2 т.— М.: Универсум, 1991.
42. *Криминология: Учеб.* для учеб. заведений МВД Украины / Под ред. В. Г. Лихолоба, В. П. Филонова. — К.; Донецк, 1997.
43. *Криминология: Учеб.* для юрид. вузов / Под общ. ред. д-ра юрид. наук, проф. А. И. Долговой. — М.: ИНФРА-М, 1997.
44. *Крысин А. В.* Безопасность предпринимательской деятельности. — М.: Финансы и статистика, 1996.
45. *Левин Дж., Бароди К.* Секреты INTERNET. — К.: Диалектика, 1995.
46. *Методика* работы в кризисных ситуациях: Обзор конкретных методических ситуаций: Метод. разработка. — М.: Арсин ЛТД, 1996.

47. *Низенко Э. И.* Научно-технические методы и средства в профилактической деятельности органов внутренних дел. — К., 1981.
48. *Низенко Э. И.* Теоретические предпосылки использования технических средств в деятельности службы профилактики // Тр. Всесоюз. науч.-исслед. ин-та МВД СССР. — М.: ВНИИ МВД СССР, 1978. — № 49. — С. 84–89.
49. *Оружие шпионажа.* 1993–94: Каталог-справочник. — М.: Имперал, 1994.
50. *Павловский М.* Основы национальной безопасности Украины на переходном этапе // Голос Украины. — 1997. — № 59.
51. *Пожарная безопасность.* — М.: Недра, 1980.
52. *Попович В. М.* Економіко-кримінологічна теорія детінізації економіки. — Ірпінь, 2001.
53. *Попович В. М.* Тіньова економіка // Правові джерела. — К., 1998.
54. *Преступность в Украине* // Бюл. законодательства і юрид. практики в Україні. — 1994. — № 2.
55. *Рекомендации по повышению безопасности объектов.* — М., 1995.
56. *Рубанов В., Дмитриев Ю.* К вопросу о защите промышленных секретов совместных предприятий // Хозяйство и право. — 1989. — № 1.
57. *Самотуга В., Андреев С.* Коммерческая тайна и ее защита. — М.: Внешторгиздат, 1992.
58. *Сборник документов по порядку создания и функционирования негосударственных охранных и детективных организаций.* — М.: Баярд.
59. *Спесивцев А. В., Вегнер В. А., Крутяков А. Ю.* Защита информации в персональных ЭВМ. — М.: Радио и связь, 1992.
60. *Стенг Д., Мун С.* Секреты безопасности сетей. — К.: Диалектика, 1995.
61. *Учебник телохранителя: Базовый курс.* — М.: Мир безопасности, 1996.
62. *Федоткин С., Гураев Ю.* Сборник материалов по основам организации охранной деятельности. — М., 1996.
63. *Фролов Г.* Тайны тайнописи. — М., 1992.
64. *Ханит Ч., Зартрян В.* Разведка на службе вашего предприятия: Пер. с фр. — К., 1992.
65. *Хуберт Г.* Искусственный интеллект как средство обеспечения безопасности /Miero-Systems/, 1989.

66. *Цивилюк Г. Е.* Школа безопасности: Пособие по выживанию. — М.: ЭКСМО, 1995.
67. *Чернявский А. А.* Безопасность предпринимательской деятельности. — К.: МАУП, 1998.
68. *Чернявский А.* Краткая история развития промышленного шпионажа // Деловая Украина. — 1993. — № 67, 69, 71.
69. *Чернявский А.* Методы комплексной и экономической разведки // Деловая Украина. — 1993. — № 74.
70. *Чернявский А. А.* Промышленный шпионаж и безопасность предпринимательства. — К.: МАУП, 1996.
71. *Шеннон К.* Работы по теории информации и кибернетике. — М.: Изд-во иностр. лит., 1963.
72. *Шпионские штучки и устройства для защиты объектов и информации:* Справ. пособие / В. И. Андрианов и др. — СПб.: Лань, 1996.
73. *Ярочкин В. И., Халяпин Д. В.* Основы защиты информации. Служба безопасности предприятия: Учеб. пособие. — М., 1993.

ЗМІСТ

Методичні рекомендації щодо підготовки до семінарських занять.....	3
Теми та плани семінарських занять	5
Список рекомендованої літератури.....	12

Відповідальний за випуск
Редактор
Комп'ютерна верстка

Н. В. Медведєва
Л. М. Гримаська
Т. Г. Замура

Зам. № ВКЦ-1300

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП